

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 20 januari 2012

Mål nr

T 2806-09

KLAGANDE

Firefly AB, 556108-6892

Box 92201

120 09 Stockholm

Ombud: Advokat R-ML

MOTPART

Försäkringsaktiebolaget Assuransinvest MF, 557200-4330

Box 2251

403 14 Göteborg

Ombud: Advokat KO

SAKEN

Försäkringsersättning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2009-05-14 i mål T 6502-08

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i huvudsaken förpliktar Högsta domstolen Försäkringsaktiebolaget Assuransinvest MF att till Firefly AB utge 1 551 737 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 1 011 737 kr från den 22 februari 2007 och på 540 000 kr från den 11 juli 2008, allt till dess betalning sker.

Med ändring av hovrättens dom i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen Firefly AB från skyldigheten att betala ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten och förpliktar Högsta domstolen Försäkringsaktiebolaget Assuransinvest MF att ersätta Firefly AB för rättegångskostnader i tingsrätten med 420 267 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 juli 2008 och i hovrätten med 106 350 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 14 maj 2009, allt till dess betalning sker.

Försäkringsaktiebolaget Assuransinvest MF förpliktas att ersätta Firefly AB för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 180 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Firefly AB har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla bolagets talan. Firefly har vidare yrkat att bolaget ska befrias från skyldigheten att ersätta Försäkringsaktiebolaget Assuransinvest MF för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt att Assuransinvest ska förpliktas att ersätta Firefly för dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Assuransinvest har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Firefly utvecklar, tillverkar och säljer brandskyddssystem för tillverkningsindustrin. Företaget hade tillverkat viss brandskyddsutrustning som levererats till ett tillverkningsföretag i Michigan, USA. I maj 2001 inträffade en brand hos det amerikanska företaget. Två anställda skadades när de under arbetstid försökte släcka branden.
2. De två anställda vid det amerikanska företaget väckte talan mot bl.a. Firefly vid domstol i USA. Grunden för talan var, enligt stämningsansökan i det målet, produktansvar med hänsyn till dels vållande på Fireflys sida, dels en underförstådd garanti lämnad av Firefly. Talan mot bolaget kom sedermera att återkallas. Med anledning av processen hade kostnader uppstått för Firefly.
3. Firefly hade en kombinerad företagsförsäkring hos Moderna Försäkringar AB (sedermera Assuransinvest). Firefly väckte talan mot Assuransinvest med krav på ersättning under försäkringens ansvarsmoment för dels ombudskostnaderna i USA, dels kostnader för arbete med tvisten utfört av Fireflys verkställande direktör LJ. Tingsrätten ogillade talan med hänvisning till ett undantag i försäkringsavtalet för arbetsskada. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

Det aktuella försäkringsavtalet och tvistefrågan i målet

4. Försäkringens ansvarsmoment omfattar enligt försäkringsbrevet hela världen, inklusive USA och Kanada. Det sakliga täckningsområdet omfattar skadeståndsskyldighet enligt bl.a. allmänna skadeståndsrättsliga regler. Produktansvar täcks med vissa undantag som inte är aktuella i detta fall. De skador som omfattas är person- och sakskador.

5. Från det angivna täckningsområdet görs vissa undantag. Det i detta mål aktuella undantaget finns i punkt 12.6 i de allmänna villkoren. Klausulen har följande lydelse.

Försäkringen gäller inte för arbetsskada. Dock gäller försäkringen för skada inträffad i Sverige, exklusive den ersättning som utgår genom arbetsskade- eller socialförsäkring, annan gällande försäkring eller ersättningsform eller som tjänsteförmån.

6. Frågan är om undantaget ska tolkas på ett sådant sätt att ersättning inte ska utgå ur försäkringen. Firefly har hävdad att undantaget inte är tillämpligt eftersom det inte är fråga om en arbetsskada som har drabbat anställda hos försäkringstagaren. Assuransinvest har hävdad att det är fråga om en arbetsskada som omfattas av undantaget eftersom detta gäller för alla arbetsskador.

Tolkning av undantaget för arbetsskador

7. Det står klart att det inte har funnits någon gemensam partsavsikt i fråga om hur undantaget ska förstås. Såvitt framkommit diskuterades inte frågan under förhandlingarna om försäkringsavtalet. Någon fast branschpraxis har inte funnits. Den språkliga utformningen utesluter inte någon av de tolkningar som parterna hävdar.

8. Undantaget förekommer i åtskilliga standardavtal om företagsförsäkring. Det har samband med tillkomsten av den s.k. trygghetsförsäkringen på 1970-talet och lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Trygghetsförsäkringen och lagregleringen, som innebar ett ersättningsansvar oberoende av arbetsgivarens skuld, medförde att arbetsgivare i allt väsentligt kom att sakna behov av att försäkra sig mot ersättningsskyldighet för arbetsskador. Det fanns då inte heller någon anledning att försäkringsavtalen skulle innehålla ett sådant skydd. Det anförda får anses tala för att undantagsklausulen är avsedd för sådana arbetsskador som försäkringstagarens anställda drabbas av.

9. En tolkning som utgår från begreppet arbetsskada möter svårigheter bl.a. därför att innebörden är beroende av sammanhanget.

10. Begreppet kan hänföra sig till en beskrivning av *själva skadan* och ta sikte på den omständigheten att skadan härrör från arbete. Den definition beträffande arbetsskada som numera återfinns i 39 kap. 3 § första meningen socialförsäkringsbalken anger att begreppet omfattar skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Definitionen innehåller således ingen ersättningsansvarig. Den kan därför inte ensam ligga till grund för tolkningen av ett undantag i en ansvarsförsäkring där ersättningsansvaret är det primära.

11. Begreppet arbetsskada kan också ta sikte på *relationen mellan arbetstagare och arbetsgivare* och avse en sådan skada på arbetstagaren som arbetsgivaren har att svara för. När en privat ansvarsförsäkring har tecknats krävs för att ersättning ska utgå att ansvaret har drabbat försäkringstagaren. I detta sammanhang är det därför naturligt att utgå från att begreppet arbetsskada tar sikte inte bara på själva skadan utan också på arbetsgivarens, d.v.s. försäkringstagarens, ansvar för denna.

12. En inte oväsentlig del av ansvaret för produktskador hänför sig till arbetsplatser där produkterna används. I dessa fall är det nästan enbart anställda som drabbas av personskador. Om sådana skador på anställda hos köparna av produkterna inte skulle täckas av en ansvarsförsäkring, skulle försäkringstagarens skydd mot ersättningsskyldighet för personskador vara starkt inskränkt. Det är inte en naturlig och rimlig tolkning av försäkringsvillkoren att försäkringstagarens skydd skulle vara begränsat på ett sådant sätt. En ansvarsförsäkring där skyddet mot skadeståndsanspråk på grund av produktskada utesluter skydd i varje situation där skadan kan beskrivas som en arbetsskada ger vidare ett oförutsebart och splittrat försäkringsskydd där det kan komma att bero på slumpmässiga faktorer om försäkringen täcker skadan eller inte.

13. Den aktuella klausulen är en del av ett standardavtal som har tillhållits av Assuransinvest. Bolaget fick inför tecknandet av försäkringen upplysningar om Fireflys verksamhet och det försäkringsbehov som detta bolag hade. Assuransinvest måste ha känt till att klausulen uppfattades olika bland bolagen på den svenska marknaden. Det hade varit möjligt för bolaget att formulera klausulen så att det tydligt framgick att undantaget avsåg alla skador som drabbar arbetstagare på en arbetsplats, oberoende av om skadan sker hos försäkringstagaren eller någon annan arbetsgivare. Det kan noteras att andra bolag har vidtagit åtgärder och förtydligat klausulen så att undantaget uttryckligen begränsas till försäkringstagarens anställda.

14. På grund av det anförda bör klausulen tolkas på det sätt som Firefly hävdar. De skador som drabbade de anställda hos det amerikanska företaget omfattas därför inte av undantaget för arbetsskador i den aktuella klausulen.

Yrkade belopp

15. Assuransinvest har vitsordat det av Firefly yrkade beloppet 1 030 187 kr avseende kostnad för ombudsarvode i USA.

16. Assuransinvest har inte vitsordat vare sig beloppet 540 000 kr avseende ersättning för det arbete som LJ lagt ned på ärendet eller beloppet 47 000 kr avseende kostnad för LJs resor till USA och uppehålle där.

17. Av utredningen i målet, främst förhöret med LJ, framgår att han har lagt ned ett omfattande arbete på genomgång av processmaterialet och att han haft flera möten i samband med sådana genomgångar. Han har beräknat att han lagt ned minst 900 timmar på detta. Det saknas anledning att ifrågasätta LJs uppgifter. Mot bakgrund av det åtagande som Assuransinvest gjort beträffande handläggning av skadeståndskrav har arbetet varit av sådant slag att det inte kan krävas att en försäkringstagare utför det utan ersättning. Arbetet är således ersättningsgillt under försäkringen och den yrkade ersättningen, 600 kr per timme, får anses skälig. Fireflys yrkande om ersättning för LJs arbete med 540 000 kr ska därför bifallas.

18. När det gäller kostnaden för uppehålle och resor har ingen utredning förebringats av Firefly om vad beloppet närmare avser. Mot Assuransinvests bestridande har Firefly därför inte visat att bolaget har rätt till någon ersättning härför.

19. Totalt uppgår det ersättningsgilla beloppet till 1 570 187 kr. Parterna är överens om att avdrag för självrisk med 18 450 kr ska göras från detta belopp varför Assuransinvest ska förpliktas att betala 1 551 737 kr.

Ränta på beloppen

20. Firefly har yrkat ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 24 augusti 2006 till dess betalning sker. Assuransinvest har vitsordat ränta enligt den angivna bestämmelsen. Beträffande den tidpunkt från vilken ränta ska börja utgå har Assuransinvest vitsordat den 22 februari 2007 såvitt gäller ersättningen för ombudsarvode i USA, vilket är en månad efter den dag då bolaget fick del av utredning angående ombudskostnaderna, samt den 11 juli 2008 avseende kostnaden för LJs eget arbete, vilket är en månad efter huvudförhandlingen i tingsrätten.

21. Enligt Firefly delgavs Assuransinvest fullgörelseyrkandet den 24 augusti 2006. Någon utredning till stöd för yrkandet lämnades dock inte. Sådan utredning lades fram beträffande yrkandet om ombudsarvode i USA den 22 januari 2007 och beträffande kostnaden för LJs arbete vid huvudförhandlingen i tingsrätten. Mot bakgrund av det anförda ska ränta utgå från de tidpunkter som Assuransinvest har vitsordat.

Rättegångskostnader

22. Vad Firefly tappat är av endast ringa betydelse och bolaget ska därför tillerkännas full ersättning för sina rättegångskostnader i tingsrätten, hovrätten och Högsta domstolen.

23. Vad Firefly yrkat för rättegångskostnader i tingsrätten får anses skäligt. Yrkat belopp för kostnader i hovrätten har vitsordats. Firefly har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med 180 000 kr.

Assuransinvest har vitsordat 90 000 kr. Med hänsyn till tvistens art och omfattning får yrkat belopp anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lena Moore, Göran Lambertz, Johnny Herre, Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Magdalena Petersson